

В'ячеслав Кушнір,
доктор історичних наук, професор,
декан історичного факультету
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Дякую, Ганно Аркадіївно! Шановні колеги, я хочу сказати, що ось тут, у програмному слові Круглого столу, записано, що в цілому по Україні спостерігається піднесення патріотизму і державницьких настроїв. Це дійсно так. І в нашому одеському регіоні, як показують соціологічні дослідження, така тенденція теж спостерігається. І це непогано. Але все, про що ми сьогодні говоримо, обертається навколо однієї теми. Це тема ідентичності. Вона дійсно важлива, адже те, що нас сьогодні спіткало — це теж результат стану й розвитку ідентичності. І те, що ми будемо мати принаймні у найближчому майбутньому — це теж буде стосуватися рівня української національної ідентичності.

Я хочу наголосити на тому, що ми знаходимося, як на мене, на початку дуже негативної тенденції у освітній сфері. Я маю на увазі, що ми спостерігаємо тенденцію, яка вказує на вимивання із освітнього процесу дисциплін,

пов'язаних із національною історією й культурою, в тому числі і народознавства. Я наведу два приклади. Перший: декілька років тому в Одесі відбулася така подія, коли одесити вийшли на вулиці Одеси і розгорнули півторакілометровий український прапор, маніфестуючи свою українську ідентичність. Це перше, що мене вразило і стало знаковою подією в Одесі. І друге: у цьому році, в Одесі відбувся вишиванковий фестиваль, який, за кількістю учасників, побив рекорди. Організатори підготували відповідні сертифікати учасникам цього фестивалю, бо потрібно було зареєструватися. Але ці прогнозовані три тисячі сертифікатів закінчились, і організатори позначали написом на руках тих, хто реєструвався. Постає питання, чому оці найпотужніші рухи (з огляду на статистику) відбуваються в Одесі, на Півдні країни? Я думаю, що не останню, а, можливо, і найважливішу роль відіграло те, що в дев'яностих роках у нашому одеському регіоні в освітній системі було запроваджено народознавство. Був навіть спалах інтересу до цієї дисципліни: видавалося дуже багато регіональної народознавчої літератури, етнографія вліталась в освітній процес. Тобто виходить, що сьогодні оця молодь, яку ми спостерігаємо в українських патріотичних акціях в Одесі, це і є люди, якраз виховані на українській спадщині саме в одеських школах і вишах. Вони обізнані з національною історією й культурою, вони пишаються культурним надбанням українців одеського регіону і, думаю, що це позначається на суспільному житті краю сьогодні.

Що нині турбує? Турбує те, що сьогодні уже, на превеликий жаль, такого інтересу до народознавства в освіті не спостерігається (ні в середніх школах, ні у вишах), бо нема відповідних спонукань й імпульсів від профільного міністерства. Більш того, спостерігається за потурання цього відомства згортання викладання народознавчих дисципліни. Декілька років тому перестали вказувати у дипломах істориків кваліфікацію «етнолог», «викладач історії». Це призвело до негативних наслідків, бо випускники-етнологи не мали документально

Круглий стіл

підтверджених підстав влаштуватися вчителями у школі. І це призвело до того, що якщо ще декілька років тому у нас на спеціалізації з етнології було 10–15 осіб, то сьогодні — всього 5 осіб. В наступному році, я вже переконаний, що у нас практично навіть не буде спеціалізації «Етнологія», а буде якась спарена спеціалізація. Я хочу звернути на це увагу і вважаю, що це негативна тенденція. Якщо вона матиме своє продовження, то ми маємо вжити якихось заходів протидії. Це важливо тому, що на відміну від Західної Європи, у нас немає таких модернових і привабливих (у тому числі й економічних) чинників формування ідентичності. Сьогодні традиційна культура українців є чи не головним чинником формування і укріплення української національної ідентичності. Відтак, ситуація, коли йде витіснення з освітнього процесу курсу народознавства, не є нормальною, вона згубно вплине на національне виховання.

Ще одне хочу сказати: я буквально тиждень тому отримав із АТО цього листа з пропозицією чи з проханням надати інформацію за певною історичною тематикою. Я розумію так, що ми, історики, є волонтерами в інформаційній сфері. Мова йде про те, що інформаційний простір в Луганській і Донецькій областях потрібно заповнювати відповідною проукраїнською правдивою інформацією. Це справа наша спільна і потрібно сприяти дере-

сифікації інформаційного простору Донецької і Луганської областей через поширення українського інформаційного продукту.

Ганна Скрипник: Дякую, пане В'ячеславе! Шановні колеги, відновлення спеціалізації з народознавства у вишах — це справді серйозна проблема. Всупереч тому, що профільні академічні інститути зверталися до освітніх відомств, щоб зберегти цю спеціалізацію, Міністерство освіти все ж скасувало спеціалізацію з етнології, мистецтвознавства і фольклористики. У такий спосіб чиновники з профільного міністерства хочуть модернізувати Україну. Зауважимо, що на скасування спеціалізації з цих дисциплін не наважувалося Міністерство освіти навіть за часів Табачника. Це надзвичайно згубний крок з боку освітянських чиновників для всієї системи національної освіти й виховання.

Шановне товариство! Сьогодні в нашій аудиторії присутні колеги із зарубіжжя. Спасибі, що вони знайшли можливість бути сьогодні тут, що відверто з нами солідаризуються щодо оцінки військової агресії Росії проти сучасної України, і на різних рівнях (як наукових, так і дипломатичних) надають нам всіляку підтримку. Слово доктору габілітованому, надзвичайному доктору, професору, директору філологічно-історичного відділення Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові, пані Агнешці Чайковській.

